

Hoạt động của Hội Kế toán - Kiểm toán tỉnh Nam Định

Hội Kế toán – Kiểm toán tỉnh Nam Định là tổ chức hội được thành lập vào cuối 2018 nhằm tập hợp những người làm công tác kế toán, kiểm toán, tài chính thuế trên địa bàn tỉnh Nam Định.

Tuy Hội Kế toán – Kiểm toán tỉnh Nam Định còn non trẻ nhưng đã tích cực và hoàn thành những mục tiêu đề ra như kiện toàn tổ chức Hội, thường xuyên tư vấn, hướng dẫn thực hành, bồi dưỡng nghiệp vụ kế toán, thuế cho các tổ

chức cá nhân có nhu cầu trên địa bàn tỉnh. Đặc biệt, Hội Kế toán - Kiểm toán tỉnh Nam Định phối hợp với Hội Tư vấn thuế Việt Nam tổ chức lớp hướng dẫn trong kê khai quyết toán thuế, lập báo cáo tài chính, cập nhật chính sách thuế và hóa đơn điện tử. Đồng thời, giải đáp vướng mắc cho trên 300 đơn vị nhằm giúp các doanh nghiệp tránh sai sót, rủi ro trong quá trình kê khai, quyết toán thuế và nắm bắt đầy đủ, chính xác các quy định mới về thuế, tạo thuận lợi trong việc thực hiện đúng nghĩa vụ thuế đối với ngân sách Nhà nước. Phối hợp với Cục Thuế tỉnh triển khai Thông tư số 132/2018/TT-BTC ngày 28/12/2018 của Bộ Tài chính,

hướng dẫn chế độ kế toán cho các doanh nghiệp siêu nhỏ trên địa bàn toàn tỉnh. Hội Kế toán- Kiểm toán tỉnh Nam Định cũng đã phối hợp với Hội Kế toán và Kiểm toán Việt Nam (VAA) tổ chức thành công 2 lớp bồi dưỡng kế toán trưởng. Lớp thứ nhất khai giảng vào ngày 6/4/2019 đã kết thúc tốt đẹp và tiếp tục khai giảng lớp bồi dưỡng thứ hai vào ngày 12/7/2019. Sau mỗi khóa học Hội thường tổ chức buổi thảo luận nhóm để các học viên trau dồi kiến thức sâu hơn và chia sẻ kinh nghiệm cũng như những vướng mắc thực tế của đơn vị mình.

Trong thời gian tới, Hội Kế toán - Kiểm toán tỉnh Nam Định sẽ thực hiện tốt mục tiêu đã đề ra và tiếp tục mong nhận được sự hỗ trợ từ phía Trung ương Hội Kế toán và Kiểm toán Việt Nam để Hội có thể tổ chức được nhiều các lớp bồi dưỡng, các buổi hội thảo trong lĩnh vực tài chính, thuế, kế toán trên địa bàn. ■

Kiểm soát quyền lực đội ngũ kiểm toán viên của Kiểm toán Nhà nước

PGS.TS Phan Duy Minh*

Nhận: 19/7/2019

Biên tập: 22/7/2019

Duyệt đăng: 25/7/2019

Kiểm toán nhà nước (KTNN), cơ quan của hệ thống bộ máy nhà nước ta, mà như Điều 118, Hiến pháp 2013 nước CHXHCN Việt Nam đã qui định "... là cơ quan được Quốc hội thành lập, hoạt động độc lập, chỉ tuân theo pháp luật để kiểm toán việc quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công", thì không phải bàn cãi gì nữa, đây là một cơ quan nhà nước có quyền lực không nhỏ. Với quyền lực lớn, KTNN mang trên mình sứ mệnh và trọng trách lớn. Thực tiễn 25 năm qua đã chứng tỏ KTNN có những đóng góp rất đáng trân trọng, góp phần tích cực vào việc quản lý sử dụng tài chính công, tài sản công của quốc gia. Bên cạnh đó, cũng không thể chủ quan, coi thường những nguy cơ tiêu cực có thể nảy sinh khi một cơ quan nắm giữ những quyền lực lớn. Trong đó, nguy cơ xảy ra tham nhũng, một căn bệnh luôn gắn liền với quyền lực nhà nước là không thể không tính tới. Mặc dù, trong công cuộc phòng chống tham nhũng ở nước ta trong mấy năm gần đây đang diễn ra hết sức quyết liệt và khá rộng khắp ở rất nhiều lĩnh vực của đời sống kinh tế - xã hội, nhưng rất đáng mừng là, trong số nhiều vụ tham nhũng tai tiếng được phanh phui, không thấy một ai thuộc đội ngũ cán bộ, công chức, kiểm toán viên của KTNN bị liên đới. Tuy vậy, ý kiến tham gia của tác giả dưới đây là mang tính cảnh báo, phòng ngừa đối với những người làm công tác kiểm toán của KTNN cho một tương lai lâu dài.

1. Quyền lực thực sự của Kiểm toán nhà nước là gì?

Chúng ta đều biết, bất cứ nhà nước nào trên thế giới từ cổ chí kim đều có một quyền lực to lớn là quyền lực chính trị. Quyền lực chính trị, như một chính trị gia nổi tiếng của Trung Quốc Tôn Trung Sơn đã từng định nghĩa, là “quyền cai trị xã hội một cách chính thống”. Sự “chính thống” của quyền cai trị xã hội này có được là từ sự quy định và bảo hộ của hệ thống pháp luật. Pháp luật quy định nhà nước có rất nhiều quyền, được làm rất nhiều thứ để cai trị xã hội mà có lẽ không có bất kỳ một tổ chức hay cá nhân nào khác có được như vậy. Đặc biệt, trong điều kiện nhà nước vừa nắm quyền lực chính trị, lại có trong tay một lực lượng chuyên chính mạnh mẽ là quân đội, cảnh sát, tòa án, nhà tù... hậu thuẫn thì nhà nước đó sẽ có một sức mạnh có thể nói là vô đối.

Các cán bộ, công chức... nhà nước khi thực thi các nhiệm vụ của mình (thực thi công vụ) về cơ bản là đang thực hiện và phát huy quyền lực chính trị của nhà nước. Một cán bộ thuế vụ, cán bộ hải quan, hay cán bộ thanh tra, kiểm toán nhà nước... khi thực thi công vụ có thể yêu cầu các tổ chức, cá nhân... cung cấp các thông tin, xuất trình chứng từ, sổ sách, báo cáo... cần thiết của các hoạt động có liên quan, thì các tổ chức, cá nhân phải tuân thủ, chấp hành. Sở dĩ như vậy là vì, các cán bộ nhà nước này có một quyền lực chính trị do pháp luật cho phép. Trường hợp ai không tuân thủ, chống đối... là vi phạm luật pháp, có thể bị khép vào tội “chống người thi hành công vụ”.

Tương tự như vậy, một người làm công tác kiểm toán của KTNN (từ đây xin được gọi chung là Kiểm toán viên nhà nước - KTVNN), một khi khoác trên mình bộ y phục của KTNN, với đầy đủ hàm, hiệu và trong tay là tấm Thẻ Kiểm toán viên nhà nước, thì khi gặp gỡ các cơ quan, đơn vị... có liên quan để thực hiện công việc kiểm toán là thực thi công vụ. Trong vóc dáng đó, người Kiểm toán viên ấy không còn là người bình thường nữa, mà là một công chức nhà nước có đầy đủ quyền lực chính trị do pháp luật quy định và bảo hộ. Lúc này họ sẽ làm việc theo tinh thần như Hiến pháp quy định là, độc lập, chỉ tuân theo pháp luật.

2. Người làm công tác kiểm toán của Kiểm toán nhà nước có thể tham nhũng không?

Trước khi bàn về việc KTVNN có thể tham nhũng hay không, cho phép tôi trích lại một đoạn của bài báo được đăng trên Báo Kiểm toán của chúng ta, số 4/2018 về một số vụ bê bối điển hình của Kiểm toán độc lập trên thế giới năm 2017.

Năm 2017 đánh dấu một năm kỷ lục với những khoản phạt có giá trị lớn liên quan đến những gian lận kiểm toán.

Cụ thể, ngày 16/8/2017, Hội đồng Báo cáo tài chính Anh (FRC) đã tuyên bố mức phạt kỷ lục dành cho PwC là 5,1 triệu bảng Anh (6,6 triệu USD) do những sai sót liên quan đến công tác kiểm toán RSM Tenon - một công ty dịch vụ chuyên nghiệp tư vấn về thuế và rủi ro - trong năm tài chính kết thúc vào ngày 30/6/2011. Nicholas Boden, kiểm toán viên cao cấp, đối tác tham gia cuộc kiểm toán, đồng thời là thành viên của Viện Kế toán Công chứng Anh và Xứ Wales (ICAEW) - cũng nhận mức phạt gần 115 nghìn bảng Anh. Đại diện

PwC thừa nhận rằng, cuộc kiểm toán RSM Tenon được thực hiện trong năm 2011 là không phù hợp với các tiêu chuẩn về chuyên môn và quy trình kiểm toán.

Đứng thứ hai trong danh sách là khoản tiền phạt 5 triệu bảng Anh (6,5 triệu USD) mà FRC áp cho PwC trong tuyên bố hôm 11/5/2017. Khoản tiền phạt này liên quan đến bê bối kiểm toán của hãng tại Công ty duy tu nhà ở xã hội Connaught trong năm 2009. Ông Stephen Harrison - đối tác kiểm toán PwC - đã nghỉ hưu, cũng bị khiển trách và chịu phạt 150 nghìn bảng Anh vì vai trò của ông trong cuộc kiểm toán này.

Tiếp đó là mức phạt 4,8 triệu bảng Anh (6,2 triệu USD) dành cho KPMG theo phán quyết của Ủy ban Chứng khoán và Giao dịch Hoa Kỳ (SEC). KPMG phải chịu trách nhiệm sau khi định giá sai một phần tài sản của Công ty dầu khí Miller Energy Resources lên cao gấp 100 lần so với giá trị hợp đồng thực. KPMG được thuê làm kiểm toán độc lập cho Miller Energy từ năm 2011 và đã đưa ra một báo cáo “không đạt tiêu chuẩn”. Theo SEC, những sai sót trong quá trình kiểm toán của KPMG đối với Miller Energy Resources đã làm cho các nhà đầu tư hiểu sai về giá trị của công ty năng lượng này. Mức phạt này được đưa ra sau kết luận từ cuộc điều tra của SEC đối với Miller Energy. Theo đó, công ty này được định giá 480 triệu USD cho các giếng khoan dầu tại Alaska mà trước đây được mua lại với giá dưới 5 triệu USD. Đối tác của KPMG tham gia cuộc kiểm toán này cũng phải gánh một khoản phạt 25 nghìn USD và bị đình chỉ công tác.

Đứng thứ tư là án phạt 1,8 triệu bảng Anh (2,5 triệu USD) đối với E&Y liên quan đến sai phạm của hãng này tại Công ty Tech Data Limited cho năm tài chính kết thúc vào ngày 31/01/2012. E&Y đã không đạt được sự đảm bảo hợp lý rằng, các Báo cáo tài chính của công ty này không có sai sót trọng yếu, không có đủ bằng chứng kiểm toán hợp lý và không thực hiện đầy đủ sự hoài nghi nghề nghiệp. Julian Gray, kiểm toán viên cấp cao và là đối tác của E&Y tham gia thực hiện cuộc kiểm toán cũng bị phạt 59 ngàn USD do có những thiếu sót căn bản so với các tiêu chuẩn dự kiến trong công tác kiểm toán.

Cuối cùng là khoản tiền phạt 760 nghìn bảng Anh (1 triệu USD) mà Ủy ban Giám sát kế toán các công ty đại chúng Hoa Kỳ (PCAOB) áp dụng đối với PwC trong cuộc kiểm toán Tập đoàn tài chính hơn 100 năm tuổi Merrill Lynch năm 2014. Phán quyết hôm 03/8/2017 nêu rõ, cuộc điều tra của PCAOB cho thấy PwC đã không tuân thủ các quy tắc liên quan đến bảo vệ khách hàng khi tiến hành kiểm toán Merrill Lynch theo quy định của SEC. (Báo Kiểm toán, số 4/2018).

Quay lại với hoạt động kiểm toán của KTVNN. Với một quyền lực chính trị to lớn do pháp luật quy định, đồng thời với loại hình kiểm toán phổ biến nhất như của KTVNN Việt Nam đang thực hiện là Kiểm toán tuân thủ, theo chúng tôi, đây là những yếu tố tiềm ẩn rất dễ dẫn KTVNN tới hành vi tham nhũng.

Hành vi tham nhũng của KTVNN lúc này thường ở dạng lạm quyền và Bề cong pháp luật, như cách phân loại về tham nhũng của Liên hợp quốc.

Lạm quyền nói chung được định nghĩa là sử dụng quyền hạn vượt quá quy định của một cá nhân nào đó. Còn Lạm quyền trong thi hành công vụ là hành vi của người có chức vụ, quyền hạn, vì vụ lợi hoặc động cơ cá nhân, đã cố ý vượt quá giới hạn quyền lực cho phép, vượt quá quyền hạn mà pháp luật giao cho khi thi hành công vụ, gây thiệt hại cho lợi ích của nhà nước, của xã hội, quyền, lợi ích hợp pháp của công dân nhằm cầu lợi cho bản thân mình. Trong lĩnh vực kiểm toán, lạm quyền phổ biến ở đây là việc KTVNN đã cố tình làm những việc hoặc đưa ra các quyết định vượt quá quyền hạn của mình trong việc xử lý những sai phạm của đơn vị được kiểm toán về tăng thu, giảm chi và các xử lý tài chính khác..., theo hướng bỏ qua hoặc giảm nhẹ những sai phạm đó. Bù lại, đơn vị phải “biết điều” bằng các phong bao, mà độ dày của các phong bao này phụ thuộc vào mức độ những sai phạm được bỏ qua.

Bề cong pháp luật là cố tình uốn những quy định của pháp luật theo hướng có lợi cho các đối tượng để dung túng, bao che cho những sai phạm, chuyển từ sai phạm thành không sai... Và cũng tương tự như lạm quyền trên đây, người uốn cong pháp luật sẽ được “cảm ơn” một cách thỏa đáng. Với những quyền hạn của mình, KTVNN cũng rất có thể sẽ giải thích, vận dụng các quy định của pháp luật, các Chuẩn mực kiểm toán... chệch đi theo hướng chấp thuận, bao che cho những sai phạm và từ đó trục lợi cá nhân.

Hậu quả của những hành vi tham nhũng của KTVNN thường là rất nghiêm trọng. Nếu như những hành vi tham nhũng “vật” của một số công chức nhà nước chỉ là mang

tính những nhiễu xã hội, thì hành vi tham nhũng của KTVNN theo hai dạng nói trên sẽ mang lại hậu quả khôn lường. Đó là cái sai không được đấu tranh xóa bỏ, mà trái lại, được chấp nhận, thậm chí còn “hợp thức hóa” cho cái sai, làm cho thất thoát, lãng phí tài chính công, tài sản công không được ngăn chặn, kỷ cương phép nước rối loạn, người dân mất niềm tin vào sự công tâm của nhà nước...

3. Những giải pháp, biện pháp cần thiết để kiểm soát quyền lực nhằm phòng, chống tham nhũng đối với đội ngũ KTVNN

Ai cũng biết, phòng chống tham nhũng là rất khó khăn, phức tạp. Nhưng dù khó khăn phức tạp mấy thì đối với đội ngũ KTVNN đây vẫn phải là nhiệm vụ hàng đầu, không thể né tránh. Vì họ là những người “cầm cân nảy mực” nên phải là những tấm gương trong sáng về liêm chính. Từ đó đòi hỏi, rất cần phải có một hệ thống các giải pháp, biện pháp đồng bộ, chặt chẽ để làm sao cho, đội ngũ KTVNN không thể và không dám tham nhũng. Với sự cất nhắc như vậy, theo chúng tôi, cần thực hiện tốt các giải pháp, biện pháp sau đây.

3.1. Hệ thống pháp luật quy định về quyền hạn của KTVNN phải thật rõ ràng, minh bạch

KTVNN là công chức nhà nước. Đã là công chức nhà nước thì chỉ được làm những gì mà pháp luật cho phép. Vì thế, hệ thống pháp luật quy định về quyền hạn của KTVNN phải rất rõ ràng, cụ thể, không chỉ bản thân KTVNN hiểu và nắm được, mà các đơn vị được kiểm toán, người dân đều dễ dàng hiểu và nắm được. Một khi pháp luật làm được như vậy thì sẽ hạn chế, ngăn chặn được tình trạng lạm quyền, trái thẩm quyền của đội ngũ KTVNN.

“Chống tham nhũng... phải nhốt quyền lực vào trong lồng pháp luật”. Đó là lời khẳng định của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại buổi tiếp xúc cử tri hai quận Tây Hồ, Ba Đình, Hà Nội ngày 29/11/2017. Chúng tôi hoàn toàn tán thành quan điểm này của đồng chí Tổng Bí thư.

3.2. Kiểm toán nhà nước cần phải nắm được một cách cụ thể các hoạt động của KTVNN

Hoạt động kiểm toán của KTNN từ trước đến nay được tổ chức chủ yếu theo Đoàn và Tổ kiểm toán và hầu hết được thực hiện bên ngoài trụ sở của cơ quan KTNN. Từ đó, việc kiểm soát một cách sát sao các công việc hàng ngày của các KTV là không đơn giản. Để giải quyết tình trạng này KTNN có quy định các KTV phải ghi Nhật ký kiểm toán hàng ngày. Tuy vậy, Nhật ký chỉ được gửi về cho Kiểm toán trưởng khu vực và chuyên ngành vào cuối ngày qua email, nên thực tế, không phải tất cả mọi việc làm của KTV trong ngày đều được thể hiện trên Nhật ký.

Để khắc phục hạn chế này, theo chúng tôi, KTNN cần sớm thực hiện các biện pháp sau.

Thứ nhất, Áp dụng ghi nhật ký điện tử thống nhất chung trong toàn ngành. Công cụ này đã được các công ty kiểm toán độc lập ứng dụng từ lâu và rất hiệu quả trong việc kiểm soát công việc hàng ngày của đội ngũ KTV. Hơn nữa, đây là một xu hướng tất yếu của các SAI trên thế giới trong điều kiện cách mạng công nghệ 4.0 hiện nay và chi phí thực hiện không còn quá đắt đỏ;

Thứ hai, Tổ chức việc kiểm

toán ngay tại trụ sở của cơ quan KTNN. Đây là một hướng tích cực, căn bản và khả thi đối với KTNN Việt Nam hiện nay trở đi. Việc kết nối các mạng thông tin là đã khá dễ dàng, thuận lợi. Các yếu tố này cho phép các cuộc kiểm toán được thực hiện ngay tại trụ sở của KTNN. Làm được như vậy, KTNN vừa giám sát trực tiếp được đội ngũ KTV, vừa tiết kiệm được một khoản chi phí khá lớn về đi lại, ăn ở; đồng thời cũng xóa được dị nghị của xã hội cho rằng KTNN đến kiểm toán tại các đơn vị đã gây nhiều những phiền toái cho đơn vị.

3.3. Có chế độ xử phạt nghiêm khắc đối với những KTVNN có hành vi tham nhũng

Chế độ xử phạt này phải làm sao cho KTV thực sự không dám tham nhũng. Để làm được như vậy, phải đưa ra mức xử phạt thật nặng. KTV sẽ “mất sạch” cả lợi ích vật chất và tinh thần nếu như có hành vi tham nhũng. Có nghĩa là, nếu biểu diễn dưới một phân số tương quan giữa lợi ích vật chất thu được từ tham nhũng ở tử số và Mức xử phạt ở mẫu số là bằng (=) 0 (Mức xử phạt phải lớn hơn rất nhiều lần so với Lợi ích vật chất thu được từ tham nhũng). Kèm theo đó là nhiều hình thức kỷ luật thỏa đáng, như tước thẻ KTVNN; Sa thải khỏi ngành; Truy tố...

3.4. Tăng cường sự giám sát của Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp đối với hoạt động KTNN

Theo INTOSAI, hoạt động kiểm toán của KTNN sẽ được kiểm tra, giám sát bởi SAI của các quốc gia khác. Điều đó là cần thiết nhưng có lẽ chưa đủ, mà rất cần có

sự giám sát của hệ thống cơ quan quyền lực nhà nước là Quốc hội và HĐND các cấp.

Từ trước đến nay, ở nước ta hoạt động kiểm toán của KTNN trên thực tế hầu như chưa có sự giám sát của bất cứ một cơ quan nhà nước nào. Mặc dù Hiến pháp quy định, KTNN là cơ quan độc lập, chỉ tuân theo pháp luật, nhưng như vậy không có nghĩa là không cần giám sát. Sự giám sát ở đây là để làm sao cho KTNN hoạt động độc lập và chỉ tuân theo pháp luật. Từ đó mà có thể tránh được các nguy cơ lạm quyền hay bẻ cong pháp luật như đã chỉ ra trên đây.

3.5. Thường xuyên trau dồi, nâng cao đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ KTVNN

Mặc dù đây là giải pháp đã được nói đến nhiều, song việc nói thêm có lẽ cũng không thừa. Sở dĩ như vậy là vì, chỉ có trên cơ sở thực sự tu dưỡng, rèn luyện, trau dồi đạo đức nghề nghiệp, của từng KTV thì KTNN mới có được một đội ngũ KTVNN “nghệ tinh, tâm sáng”, tận tụy với công việc, bản lĩnh nghề nghiệp vững vàng, không sa ngã trước mọi sự cám dỗ để làm những việc sai trái. ■

Tài liệu tham khảo

- Hiến pháp nước CHXHCN Việt Nam 2013;
- Luật KTNN 2015;
- Chính trị học - Học viện CTQG Hồ Chí Minh, 2005;
- Báo Kiểm toán, số 4/2018 và một số tài liệu khác.